

quisitus, illi imprimis non est simpliciter debitus ad bonitatem, nec carentia ejus honestatis constituit hominem malum. Item potest homo peccare, et non amittere hujusmodi habitum: si vero sit sermo de habitu infuso, imprimis in actibus venialibus est malitia sine privatione, vel diminutione hujusmodi habituum, et in puris naturalibus esset etiam malitia sine hac privatione: ac denique licet nunc per peccatum mortale amittantur si habitus, non tamen ideo peccatum habet tantam malitiam, quia homo privatur his habitibus. Sed e contrario ideo inducit hanc privationem, quia tantæ malitiæ est, non ergo consistit malitia actus in privatione hujus habitualis perfectionis.

7. *Tertius dicendi modus.* — Tertio. Est in voluntate perfectio actuum virtutis, et in hujusmodi privatione ponunt aliqui hanc malitiam: dicunt enim actum esse malum, quia repugnat actui virtutis, et pro tunc reddit voluntatem incapacem ejus. Quod si objicias. Quia homo male operatur, quando non teneatur operari bene: Unde tunc carentia actus boni non est mala, quia ipse actus bonus non est debitus: ergo neque actus erit malus, quia induit hanc carentiam: responderi potest, quod in simili, supra n. 3, dicebam, quamvis absolute non teneatur homo facere actum bonum, tenetur tamen ad non faciendum actum impossibilem bono, vel, quod idem est, ex suppositione, quod velit operari, teneri ad faciendum actum bonum, et non alium ei repugnantem. Sed hæc sententia mihi non probatur, et imprimis contra eam, et responsionem datam fieri possunt fere omnia argumenta, quibus probabat hæc opinio privationem hanc non esse in ipso actu: et illud maxime quia sequeretur omnem malitiam esse omissionis, quia quocumque homo peccat, vel per solam carentiam actus, vel per hoc solum, quod ponit impedimentum actui debito, tota illa malitia est omissionis. Deinde quia certum est hominem non tantum male agere carente actu bono, sed etiam amando pravum obiectum, et hoc ipsum esse malum, præcisa per intellectum alia carentia, quæ posterior est; quin potius, si recte loquamur, non ideo actus est malus, quia repugnat actui bono, sed potius, quia malus est, ideo est impossibilis cum actu bono.

8. *Quartus dicendi modus.* — Quarto. Præter has perfectiones, non sunt in voluntate alia perfectiones formales intrinsece inhærentes illi, in quarum privatione possit hæc malitia

consistere: sunt tamen quædam, quæ dicuntur perfectiones extrinsecæ, ut sunt finis ultimi, lex, seu recta ratio, quæ est regula voluntatis. Dicunt ergo aliqui in illarum privatione consistere hanc malitiam, quia voluntas tendendo in obiectum mali actus privat seipsam debito fine, seu regula rationis, ita enim in Scriptura malitia actus humani describitur per recessum a Deo, vel per legis transgressionem, etc., et explicatur deinde, quia privatio perfectionis potest per omnia genera causarum intelligi: sicut ergo voluntas privatur forma, ita etiam potest privari fine, vel regula. Hæc vero sententia, si nihil aliud addatur, intelligi non potest, quia non potest aliqua res privari causa, vel perfectione extrinseca, nisi privetur aliqua habitudine intrinseca ad rem illam, ut non potest effectus, verbi gratia, privari causa efficiendi, nisi privetur dependentia ab illa, nec causa finali, nisi privetur, aut conjunctione illius, aut appetitu, vel inclinatione, vel capacitate illius. Et in præsentem interrogatio, quid sit voluntatem privari fine, aut regula rationis, vel lege: non enim potest dici privari hujusmodi perfectionibus, quia in re non existant, neque quia voluntas ipsa secundum se non retineat eandem habitudinem, et capacitatem potentialem ad illas, nam licet homo actu peccet, adhuc in re ipsa Deus est ultimus finis ejus, et voluntas habet eandem capacitatem ad illum, et lex et obligatio ejus, adhuc perseverat, imo et dictamen rationis potest actu esse: quomodo ergo dicitur voluntas hominis privari sola privatione extrinseca? Ratio autem a priori est, quia sicut contraria opponuntur in ordine ad subjectum, neque potest intelligi formarum contrarietas nisi respectu subjecti, ita habitus, et privatio opponuntur in ordine ad aliquod subjectum. Unde privatio definitur quod sit *carentia formæ in subjecto*: subjectum autem non potest privari nisi aliquo, quod se habeat per modum formæ respectu illius, et ideo nulla potest esse privatio extrinsecæ rei, nisi quatenus illa est terminus alicujus habitudinis subjecti ad ipsam, qua habitudine immediate spoliatur ipsum subjectum. Dices hoc verum esse in privationibus physicis et propriis, non tamen in moralibus, sic enim dicitur filius privari patre, et dominus re sua, imo subjectum visum potest dici privari visione: privatio autem, de qua agimus, moralis est. Respondetur etiam in his non dici unam rem privari alia, nisi comparetur ad illam per modum formæ extrinsece denominantis, sub qua ratione altera comparatur per modum sub-

jecti; quod non habet locum in præsentem, quia voluntas nullam denominationem recipit a fine, lege, vel recta ratione, qua immediate privetur propter actum malum. Deinde in omnibus illis exemplis, aut una res dicitur privari alia, quia privatur habitudine ad ipsam, aut per mutationem alterius, ut filius dicitur privari patre per mortem ipsius, quo fit, ut privetur et consortio ejus, et relatione ad ipsum: et similiter dominus privatur re sua, vel quia privatur potestate in ipsam, vel quia illa destruitur: at vero in præsentem, nec finis voluntatis in se mutatur, nec lex, nec recta ratio: ergo per mutationem horum non potest voluntas dici privari illis: ergo per aliquam carentiam alicujus habitudinis, quæ sit in ipsa voluntate.

9. *Quintus modus dicendi.* — *Impugnatio prima ejus quinti modi.* — Ultimus ergo modus dicendi est, respectu legis, seu finis esse in voluntate quamdam habitudinem conformitatis ad ipsam, quæ non convenit voluntati mediante actu, sed immediate per se ipsam, si enim lex dicit, *Non occides*, voluntas nihil operando est conformis legi: non ergo per actum, sed per se ipsam. Hac ergo conformitate privatur, quando vult occidere, quæ privatio redundat quidem in voluntate per actum, proxime tamen, et immediate est in ipsa voluntate, in qua erat conformitas, quia opposita sunt immediate circa idem, quam sententiam sic oppositam videtur tenere Almainus, tractatu primo Moralium, capite decimo tertio, et tractatu 3, capite decimo septimo, citans Ocham, quodlibeto 3, quæst. 15, et eam sequitur Pater Molina, in 1 part., quæst. 5. Mihi tamen non probatur, nec videtur satis posse intelligi, primo quidem, quia Sancti omnes ponunt malitiam in privatione bonitatis, ut patet, præsertim ex Dionysio et Anselmo latissime, et Augustino, quorum verba supra citavi, sect. 3, n. 6, illa autem conformitas, ut ipsi etiam auctores concedunt, nulla bonitas est, quia per solam privationem existit. Respondent illam conformitatem non esse quidem bonitatem, esse tamen conditionem necessariam, sine qua non potest bonitas esse, et hoc sufficere, ut privatio ejus sit mala moraliter: sed imprimis Sancti in rigore loquuntur de honestate, et de justitia, cum docent malitiam esse justitiæ privationem, deinde cum opposita proportionaliter se habeant: sicut illa conformitas non est bonitas, sed conditio ad bonitatem; ita carentia ejus non erit malitia, sed conditio ad malitiam, quia bonum et malum opposita

sunt; et revera ita est, quod illa conformitas ad legem ad summum se habet, ut quædam bonitas objectiva, quam si aliquis velit, ea voluntate fiet bonus, ut D. Thomas recte explicavit 2, 2, quæstione septuagesima nona, articulo primo, ad 2, sic ergo e contrario carentia conformitatis non est, quæ facit malum nisi objective: sed voluntas carenti illa conformitate, sive directa, sive indirecta sit, facit malum. Tandem alias sequitur malitiam moralem non minus esse moraliter in potentia executiva, quam in voluntate, quod isti auctores non concedunt. Sequela patet, quia etiam lex prohibet actum hujus potentiæ, et fortasse primario, ut patet in lege, *Non occides*. Illa ergo potentia carens actu lege prohibito est conformis legi, et hæc conformitas est etiam conditio necessaria ad bonitatem: ergo carentia hujus conformitatis, quæ in potentiam redundat ex actu, erit etiam malitia moralis. Dicitur fortasse non esse malitiam, quia tantum est extrinsece voluntaria per actum voluntatis: sed contra. Quia etiam illa carentia conformitatis, quæ in voluntate ipsa redundat ex actu, solum est voluntaria per extrinsecam denominationem ab ipso actu: est ergo æqualis ratio.

10. *Impugnatio secunda ejusdem quinti modi per dilemma.* — Secundo ac præcipue ostendo hanc opinionem esse falsam hoc modo, nam in ea conformitate voluntatis ad legem duo possunt considerari. Unum est relatio quædam resultans inter voluntatem et legem. Aliud est fundamentum hujus relationis, quod ex parte legis nihil aliud est, quam ipsa lex prohibens ex parte voluntatis præter voluntatem ipsam nihil est nisi carentia actus prohibiti, neque auctores hujus opinionis aliud affirmant, neque excogitari potest: sed malitia non potest consistere in negatione hujus conformitatis ratione relationis, neque ratione fundamenti: ergo nullo modo. Probatur prima pars minoris primo, quia, ut sæpe dixi, istæ relationes resultantes sunt impertinentes ad bonitatem, vel malitiam moralem, unde nec hæc conditio necessaria ad bonum dici potest, maxime cum sit relatio rationis. Secundo, quia juxta hanc sententiam malitia dicitur consistere in carentia ejus, quod cadit sub legem: lex autem non prohibet hanc relationem, sed prohibet actum, seu quod idem est, præcipit carentiam actus. Tertio, quia relatio, ut sic, non potest auferri primo, et perse per negationem sui nulla facta mutatione in termino, ut constat ex Dialectica: hic autem nulla fit mutatio in lege: ergo non

potest illa relatio primo, et per se tolli a voluntate, per solam negationem ejus, sed per ablationem fundamenti: ergo malitia non consistit primo in corruptione relationis, sed fundamenti: jam ergo probatur altera pars minoris, quia fundamentum hujus relationis solum est carentia actus: ergo non potest destrui per negationem aliquam: ergo non potest malitia consistere in negatione conformitatis hujus fundamentalis, quæ nihil aliud dicit, quam privationem in uno extremo cum existentia alterius. Probatur prima consequentia, quia privatio non potest formaliter destrui per aliam negationem, seu privationem, sed per formam cui opponitur. Exemplo physico res fit manifesta, nam duo cæci sunt conformes in cæcitate, in quibus potest intelligi, et fundamentum, et relatio quædam similitudinis, quæ auferri non potest, nisi ab altero eorum tollatur, cæcitas autem, ut sic, non potest auferri formaliter per solam negationem cæcitatatis, sed per visum.

11. Dices interdum posse auferri privationem per aliam negationem capacitatis. Respondetur tunc non auferri privationem quantum ad id, quod negativum est, sed quantum ad id, quod est positivum, quod in præsentem non habet locum, nam capacitas voluntatis semper eadem manet, et solum tollitur ab illa privatio, quantum ad negationem actus: ergo non tollitur per negationem, sed per ipsum actum: ergo hoc ipso, quod malitia consistit in carentia conformitatis, non potest immediate convenire voluntati, sed medio actu: ergo non potest malitia esse negatio aliqua immediate existens in voluntate ipsa, sed in actu, quia nimirum lex, quæ prohibet actum, non utcumque illum prohibet, sed ut moralem, et ut includentem deordinationem a rectitudine, sub qua ratione ostendimus includere aliquam negationem.

12. *Ultimus dicendi modus ac verus ejusque assertio prima.* — Dicendum est ergo in hac quæstione malitiam dicere carentiam alicujus rectitudinis, et honestatis debitæ in ipso actu, hæc est communis sententia, quæ aperte sumitur ex D. Thoma 1, 2, quæst. 18, art. 1, et quæst. 10, arg. 1 et 3, contra Gentes, cap. 7 et 9: et in 2, dist. 37, quæst. 1, art. 1, ad 4 et 5, et in quæstionibus de Malo, quæst. 1, 2, et Bonaventura, in 2, dist. 34, quæst. ultima. idem tenent Scotus et Richardus citati, sect. præcedenti, Durandus, in 2, d. 34, q. 2, ubi hoc explicat per negationem conformitatis ad naturam rationalem, Gabriel, qui alios citat,

in 2, dist. 55, art. 2, Ferrariensis 3, contra Gentes, cap. 9; Petrus Soto, lect. in 5 et 6, de Peccatis. Probatur primo a sufficienti enumeratione, quia malitia includit negationem, et non immediate in potentia voluntatis, ut etiam est ostensum, agimus enim solum de malitia commissionis, neque etiam est in aliquo alio, ut per se notum est: ergo esse debet in ipso actu malo voluntatis: præsertim, quia supra ostensum est in illo proxime esse malitiam. Rursus hæc carentia, vel malitia directe, et formaliter opponitur honestati et rectitudini: ergo oportet, ut sit hæc negatio, et carentia rectitudinis et honestatis in ipso actu. Secundo explicatur sic: nam voluntas fit mala in quantum convertendo se ad objectum delectabile, aut sibi placitum deserit objectum honestum, et consequenter finem ultimum ejus, ac rectam rationis regulam, sed non deserit per se ipsam, sed per actum: sicut non se convertit per se ipsam, sed per actum; ergo in actu intelligitur, et positiva conversio ad objectum malum, et virtualis quædam, seu implicita separatio ab objecto bono, et recta intentione: sed hoc nihil aliud est in actu, quam carentia rectitudinis, seu habitudinis ad debitum objectum virtualiter voluntaria: ergo hujusmodi carentia rectitudinis in ipso actu intelligenda est. Tertio ipsemet actus malus est disconveniens naturæ rationali, et potest etiam dici difformis legi, sed non habet hoc præcise ratione positivæ entitatis, ut supra ostendi: ergo propter carentiam aliquam rectitudinis, et honestatis quæ in ipso est.

13. *Assertio secunda.* — Dicendum secundo. Hæc carentia si respectu ipsius actus secundum se consideretur habet tantum rationem negationis, respectu autem debiti voluntatis habet rationem privationis moralis, et hoc satis est ad constituendam malitiam actus. Hanc conclusionem bono ad explicandam præcipuam difficultatem argumentorum a num. 3, positiorum, quam sumpsi ex doctrina D. Thomæ, q. 1, de Malo, a. 1, ad 1, ubi distinguit duplex malum, aliud absolutum, et in se, aliud respectivum, seu quod est malum alteri, prius dicit esse, quod caret perfectione sibi debita, posterius autem inquit, non est necesse, ut careat perfectione sibi debita, sed ei cui est malum: peccatum autem, ut supra dixi, non est in se absolute malum, sed respectivo, id est, homini; non est ergo necesse, ut careat perfectione sibi debita absolute, et simpliciter, sed debita homini, seu voluntati, et ideo non oportet ut carentia illa sit privatio respectu actus

secundum se, sed satis est, quod sit negatio, nam actus sic negatus est quoddam malum disconveniens voluntati, sicut in naturalibus, ut calor sit malum aquæ, non oportet in eo intelligere aliquam carentiam, quæ privet ipsum aliqua perfectione calori debita, ut sic, sed satis est intelligere negationem perfectionis debitæ aquæ: et ratio est in promptu ex dictis, quia eo modo requiritur privatio ad rationem mali quo ipsum malum est: ergo si res non est absolute mala in se, non est cur careat perfectione ei debita: ita vero est in præsentem: nam voluntati humanæ operanti humano modo circa talem materiam debita est talis perfectio operationis suæ, et ideo si illa careat in suo actu, privata merito dicitur tali perfectione in sua operatione: et fortasse in idem redit, quod Scotus dicebat de actu ut humano, et ut constituto in hac, vel illa specie, non enim sensus est, ut in argumentis insinuabatur, quod actui secundum rationem genericam, vel ratione illius debeatur potius una differentia, quam alia, sed quod actioni humanæ ex debito ipsius subjecti debetur rectitudo, et quamvis hæc omnino repugnet tali actioni, quæ mala est, verbi gratia, ex objecto, tamen hoc ipsum est malum humanæ naturæ, quod scilicet efficiat actum, cui rectitudo repugnat, atque eodem modo dici posset, quod licet hæc rectitudo non sit debita tali actui debito absoluto, est tamen necessaria, et debita illi debito conditionato, id est, ut possit esse perfectio conveniens humanæ naturæ, et ideo absolute esse non potest forma conveniens illi, quia simpliciter non potest habere talem rectitudinem, et in hoc consistit difformitas ejus, et malitia respectu voluntatis.

14. *Satisfit difficultatibus in prima sententia allatis.* — Et per hæc fere satisfactum est difficultatibus in prima opinione positus, a n. 3, jam enim declaratum est, quomodo in hac carentia reperitur ratio negationis, vel privationis sufficiens ad rationem mali moralis: quomodo vero in hac malitia sit sumenda determinatio et specificatio, dicturi sumus paulatim in sectionibus sequentibus, nunc satis sit dicere sumendam esse ex materia, vel objecto, circa quod versatur actus, potest etiam attendi ratio debiti, semper enim aliqua determinata honestas est per se debita actui. Nam licet contingat ex motivis extrinsecis posse plures honestates adhiberi, semper tamen attendenda est illa, quæ ex vi intrinseci objecti debetur: quod si contingat hujusmodi plures esse, et unam non comparari ad aliam, ut genus ad

differentiam, poterunt etiam malitiæ esse plures in eodem actu, neque enim hoc est inconveniens, ut postea dicemus. Atque eodem modo expeditur alia difficultas de inæqualitate malitiæ, posita n. 4, quinto loco, quia licet fortasse in ratione negationis quilibet actus malus careat omni honestate, ut sic negatio videatur æqualis, tamen in ratione privationis non oportet, ut sit æqualis, quia debitum honestatis non est æquale respectu cujuscumque actus: sed sicut uni debetur perfectior rectitudo specifica, quam alteri, ita etiam deberi potest major bonitas intra eandem speciem ratione circumstantiarum, de quibus statim dicemus: quo fortasse sensu dixit D. Thomas, quæst. 1, de Malo, art. 1, ad 2, et 11, et 1, 2, quæst. 18, art. 8, ad 1, malitiam moralem non esse privationem totalem, quia non simpliciter privat omni honestate, cætera sunt facilia, et erunt faciliora ex sequentibus.

SECTIO VI.

Utrum malitia moralis sit sola ipsa negatio, vel privatio, vel includat etiam entitatem actus positivam.

1. *Malitia non videtur includere quippiam positivum.* — Hactenus diximus, solum positivum non sufficere ad malitiam, sed debere necessario in conceptu suo includere negationem aliquam, vel privationem, nunc e converso explicandum est, an solum id, quod est privativum sit de intrinseca ratione malitiæ, vel includat etiam positivum, ita ut sit aliquid ex utroque compositum; hoc enim multis videtur impossibile: tum quia Sancti supra citati in sola, ac nuda privatione videntur constituere rationem malitiæ et mali: tum etiam, quia ex privatione et positiva entitate non potest componi unum per se, cum sint tam diversorum generum: malum autem, seu malitia dicit aliquid per se unum: atque in hunc modum explicari solet communis sententia theologorum, quos citavi, section. 3 et 5, scilicet quod sola privatio sit formalis malitia; entitas vero positiva actus fit veluti materiale quid, in quo inest malitia, et ita videntur frequenter loqui de materiali peccati, cum dicimus Deum concurrere ad illud, non ad formale sic etiam explicatur dictum Augustini, quod peccatum est, nihil, scilicet quoad formale, nam quantum ad materiale aliquid est, sic denique loquitur divus Thomas 2, 2, quæst. 118, art. 5, et quæst. 162, art. 6, et frequenter in materia de peccatis.

2. *Opinatio quorundam malum morale componi tanquam genere et differentia ex positivo et negativo.* — Multi tamen Thomistæ, præsertim Ferrariensis 3, contra Gentes, cap. 9, contendunt malum morale intrinsece constitui ex positivo et privato, et nihilominus esse unum per se in suo genere compositum ex illis duobus: qualis autem sit hæc compositio, diversimode ab eis explicatur. Victoria enim, ut fertur, aiebat esse compositionem ex genere et differentia: ita tamen, ut genus sit privativum et differentia positiva, nam malum morale, ut sic, commune est privationi et positivæ formæ, et ideo non potest dicere rationem positivam: ergo privativam: contrahitur autem ad talem rationem mali, quæ est in actu per positivum ordinem, quem dicit ad tale objectum. Sed hoc est aperte falsum, nam privativum cum formaliter sit non ens, non potest per se contrahi et constitui per differentiam realem, hoc enim sensu verum est, quod Aristoteles dixit, 4 Physic., textu 17, non entis nullas esse species: deinde quia ostensum est differentiam positivam realem, ut sic, non habere rationem malitiæ ex vi totius positivi, neque ex vi generis, quod per se contrahit, nam utrumque intelligi potest in actu sine malitia. Unde alii potius e contrario dicunt compositionem quidem esse ex genere, et differentia, tamen actum positivum habere rationem generis, privationem vero differentia: sed hoc frequenter impugnat divus Thomas in hac materia, et de peccatis, ut latius ostendemus in sequentibus, differentiam specificam actus mali non posse esse privationem, sed reale positivum, quomodo etiam dixit Aristoteles, lib. 1, de Partibus animalium, cap. 3, reale genus per se non dividi per privationem, quia actus et potentia debent esse proportionata, maxime genus et differentia, quæ in re ipsa non distinguuntur, cum tamen privatio, ut sic, ex natura rei sit distincta a positivo, eo modo, quo est: ac denique quia omnis talis privatio, vel negatio fundatur in differentia aliqua positiva, nam illa quæ fundatur in ratione generica, ut sic, non potest constituere determinatam speciem, sed potius communis est omnibus speciebus.

3. *Alii volunt esse compositionem tanquam ex actu et potentia.* — Alii ergo dicunt hanc compositionem esse ex actu et potentia, seu subjecto et forma, quia non potest hic aliud genus compositionis, vel unionis excogitari: nam per se constat privationem, et positivum non posse ad componendum unum convenire

per modum partium integrantium, neque alio genere compositionis. Sed tunc inquirendum superest in hac sententia, in quo contradicant priori opinioni et communi: aut enim loquuntur de malo morali in concreto, aut de malitia in abstracto. Priori modo nemo unquam dubitavit, quin malum commissionis, de quo agimus, includat actum positivum cum carentia rectitudinis; illum, ut materiale subiectum, hanc ut formam; et ex utroque componi unum non omnino per accidens, seu per aggregationem, neque tam per se, ut est substantia una, vel species constans ex genere et differentia; sed aliquo modo unum in genere mali, sicut album, et alia composita ex actu et potentia; si vero sit sermo de malitia in abstracto, et difficile est explicatu, quomodo componatur ex actu et potentia; et ex materialibus et formali, cum malitia, ut sic, tantum dicat rationem formalem mali, cumque quidquid est ibi materiale, sit quædam bonitas, quæ a Deo fit; ac denique cum ablata negatione nihil malitiæ prorsus relinquatur in entitate positiva.

4. *Prima questio de re ipsa in præsentia sectione.* — In hac ergo re una questio potest esse aliquo modo de re, et duæ, vel tres de nomine. Primo controverti potest, utrum respectu voluntatis, seu hominis sola privatio habeat rationem mali, vel etiam actus ipse positivus, et in hac dicendum est non solum privationem, sed ipsum actum carentem rectitudine esse unum quoddam malum hominis, ita ut neque actus positivus per se, privatione sejuncta, habeat rationem mali, neque ipsa negatio per se, sed quatenus adjuncta actui, et unum quid cum illo componens sit malum homini: hæc, ut existimo, est sententia D. Thomæ, ubique enim ita explicat rationem peccati, distinguendo semper in illo materiale et formale, ut videre licet, loc. cit., et 3, contra Gentes, c. 9, et q. 2, de Malo, art. 6, ad 3, et in 2, d. 24, q. 1, art. 2, ubi in hoc sensu ait hoc malum non esse nisi bonum quoddam imperfectum, et fortasse hoc sensu dixit, 1, 2, quæst. 18, art. 8, ad primum malum morale non esse puram, aut integram privationem. Et ad hanc conclusionem probandam valere possunt argumenta facta, sect. 3, num. 1, pro sententia Cajetani, et facta, sectione præcedenti, in princ. Item hoc videtur necessarium ad distinguendum proprie malum commissionis a malo omissionis, nam illud per se, et intrinsece non dicit actum, hoc autem per se, et intrinsece componitur ex actu. Item quia ostensum est

supra, sect. 6, a n. 9, hominem non fieri difformem legi prohibenti per solam negationem, sed per actum inordinatum: ergo totum hoc est quoddam malum hominis. Præterea, quia hoc totum est disconveniens naturæ rationali, non solum negatio ipsa, sed etiam actus substans illi sic, quod ita potest explicari exemplo physico: nam frigiditas remissa dici potest mala aquæ, non tamen ratione positivi, sed præcise ratione negationis, quia disconveniens quidem est aquæ carere intentione frigiditatis: tamen supposita hac imperfectione non est illi malum habere aliquos gradus frigiditatis, sed simpliciter hoc melius illi est, quam absolute carere frigiditate: non sic autem in præsentia, nam voluntati non solum est malum habere actum inordinatum ratione negationis, sed etiam positivi, ut conjuncti negationi, ita ut simpliciter melius sit, imo ad bonitatem necessarium, carere tali positivo, quam habere illud conjunctum deordinationi: recte ergo dicitur totum illud compositum esse unum malum voluntatis, neque contra hoc video aliquam difficultatem alicujus momenti, imo ex hoc principio facilius expediuntur difficultates omnes in hac materia occurrentes.

5. *Prima questio de modo loquendi.* — De modo autem loquendi erit prima questio utrum hoc compositum ex privato, et positivo debeat dici tantum unum malum, vel etiam una malitia. Ad quod breviter dico respectu voluntatis totum illud dici posse unam malitiam voluntatis, quia nihil aliud est malitia, quam forma male afficiens subiectum: hujusmodi autem forma est actus et privatio, nam re vera est turpitudine animæ, et difformitas ejus, sicut e contrario dicit D. Thomas 1, 2, quæst. 51, art. 1, ad 1, et 1 part., quæst. 5, art. 5, ad 2, et 3 part., quæst. 11, art. 5, ad 3, habitus, vel actus virtutis, non tam esse bona quam bonitates quasdam, quia sunt formæ bene afficientes voluntatem, neque repugnat id quod est forma respectu unius ad alium comparari, ut potentiam, atque ita, quamvis actus malus sit forma voluntatis, potest ad inordinationem comparari, ut materiale ad formale.

6. Dices, ergo si ex his duobus componitur una malitia, privatio erit partialis malitia, et positivum similiter: quod tamen esse falsum probari potest iisdem argumentis, quibus supra, sect. 3, num. 4, contra Cajetanum usi sumus. Respondetur negando simpliciter consequentiam, quia hæc compositio non est ex partibus integrantibus, et homogeneis: ut ne-

cesse sit rationem totius in singulis partibus reperiri, sed ex tanquam ex actu et potentia: unde solum sequitur id quod est positivum in actu talis esse naturæ, et potentialitatis, ut si ei adjungatur privatio, cum illa componat unum quid malum, et disconveniens rationali voluntati, quod sine illa habere non potest: quocirca si hæc duo non comparentur ad voluntatem, sed inter se, satis convenienter dicitur totam malitiam actus esse privationem, quia illa est quæ facit illum esse difformem et turpem, et sine illa nullam obliquitatem moralem habere, et hic est sensus communis opinionis, et auctorum omnium, quos supra citavi.

7. *Secunda questio etiam de nomine expeditur.* — Altera questio de nomine etiam erit, utrum hoc compositum dicendum sit unum per se, vel per accidens: dicendum est enim in genere entis realis physici, esse unum per accidens id est includens aliquid quod est extra essentiam entis realis: tamen in genere entis moralis vel quasi artificialis dici potest unum per se, quia illa duo ita conjunguntur ad constituendum unum malum, ut habeant inter se aliquam unionem actus, et potentiæ, atque ita ut alterum sine altero nullo modo sufficiat ad rationem talis mali constituendam, quia, ut sæpe dictum est, neque actus sine privatione esset malus, neque talis privatio sine actu, quia non est carentia rectitudinis absolute debitæ, sed debitæ tantum ex suppositione actus, seu in actu, si voluntas vult illum efficere.

8. *Tertia questio enodatur.* — Unde facile expeditur alia questio, quam late tractat Cajetanus, 1, 2, quæst. 71, art. 6, et existimo esse de nomine, quid scilicet sit magis de essentia peccati positivum, vel privativum? ad quod ipse consequenter respondet, positivum esse magis essenziale, quia per se est magis directe voluntarium. Dicendum tamen est in genere entis physici et realis, positivum esse magis essenziale actui, magisque inseparabile ab ipso, tamen in genere talis mali moralis, utrumque esse essenziale per modum materiæ et formæ, et quodammodo magis essenziale est privatio, quam positivum, quia in unaquaque re id quod est per modum ultimi actus et formæ, censetur constituere præcipue essentiam rei: quod vero privatio sit indirecte voluntaria, nihil refert ut jam dicam, sectione sequenti.